

Productenboek

Verslavingspreventie

Productenboek

Dit productenboek is een staalkaart van de verschillende interventies die binnen de afdeling Verslavingspreventie van Mondriaan worden uitgevoerd. Het algemene doel van Verslavingspreventie is voorkomen dat mensen - met name jongeren - in de problemen komen door alcohol of andere drugs.

Medewerkers zetten daartoe preventieve (op effectiviteit getoetste of best practice) interventies in, waarbij steeds de boodschap wordt uitgedragen verantwoord om te gaan met alcohol, andere drugs en gokken. Met verantwoord gebruik wordt bedoeld dat elk individu een persoonlijke en sociaal verantwoorde keuze maakt met betrekking tot zijn of haar gebruik. De afdeling Verslavingspreventie richt zich met haar interventies vooral op (risico)jongeren en hun intermediairen. De preventieboodschap wordt uitgedragen binnen een aantal leefgebieden van (risico)jongeren, zodat zij steeds met dezelfde boodschap worden geconfronteerd. Die leefgebieden vindt u in dit boek terug als de domeinen: vrije tijd, school en thuis.

Boodschap: verantwoord omgaan met alcohol, andere drugs en gokken

Verslavingspreventie: bewezen, betrouwbare basis

Mondriaan verslavingspreventie is een van de initiatiefnemers in het overleg tussen alle aanbieders van Verslavingspreventie Nederland (VPN). In deze landelijke samenwerking zijn een aantal speerpunten voor het beleid van de komende jaren geformuleerd. Zo willen we komen tot één screeningsmethode volgens het zogenaamde stoplichtmodel (zie onderstaande model). Het is daarbij ons ideaal dat er in elke regio van Nederland (net als in Zuid Limburg) een minimaal aanbod voor wat betreft verslavingspreventie is. Daarom wordt momenteel een landelijk basispakket verslavingspreventie in Nederland beschreven waarin een optimale mix van interventies is opgenomen die een preventieketen vormt, die zo effectief als mogelijk dient te worden.

Om de effectiviteit van preventieve interventies objectief te laten vaststellen, wordt samengewerkt met het RIVM. In de Centrum Gezond Leven-database 'Loket gezond leven' zijn interventies opgenomen die in ieder geval goed beschreven, theoretisch goed onderbouwd of bewezen effectief zijn. Ook in dit productenboek wordt daaraan, bij de beschrijving van onze producten, gerefereerd. Een heel goed voorbeeld is de, binnen Mondriaan ontwikkelde, interventie Moti-4, die ingezet wordt bij jongeren met een verhoogde kwetsbaarheid voor verslaving. Moti-4 ontving begin 2012 het predicaat "theoretisch goed onderbouwd" van het RIVM. Ons beleid is erop gericht ook andere kwetsbare groepen, zoals licht verstandelijk beperkten of kinderen van verslaafde ouders of ouders met psychische problemen die mede door hun genetische aanleg een verhoogd risico hebben, extra aandacht te geven.

De analyse van VWS in haar nota 'Gezondheid dichtbij' (2011) laat zien dat er vooral aandacht nodig is voor de geestelijke gezondheid. Immers, een groot deel van de ziektelast wordt veroorzaakt door psychische aandoeningen waaronder verslavingsproblematiek.

Het is van belang dat mensen:

- zich bewust worden van de eigen mogelijkheden om de psychische gezondheid te bevorderen
- dat mensen met verslavingsproblemen vroeg gesignaleerd worden
- met preventie worden bijgestuurd.

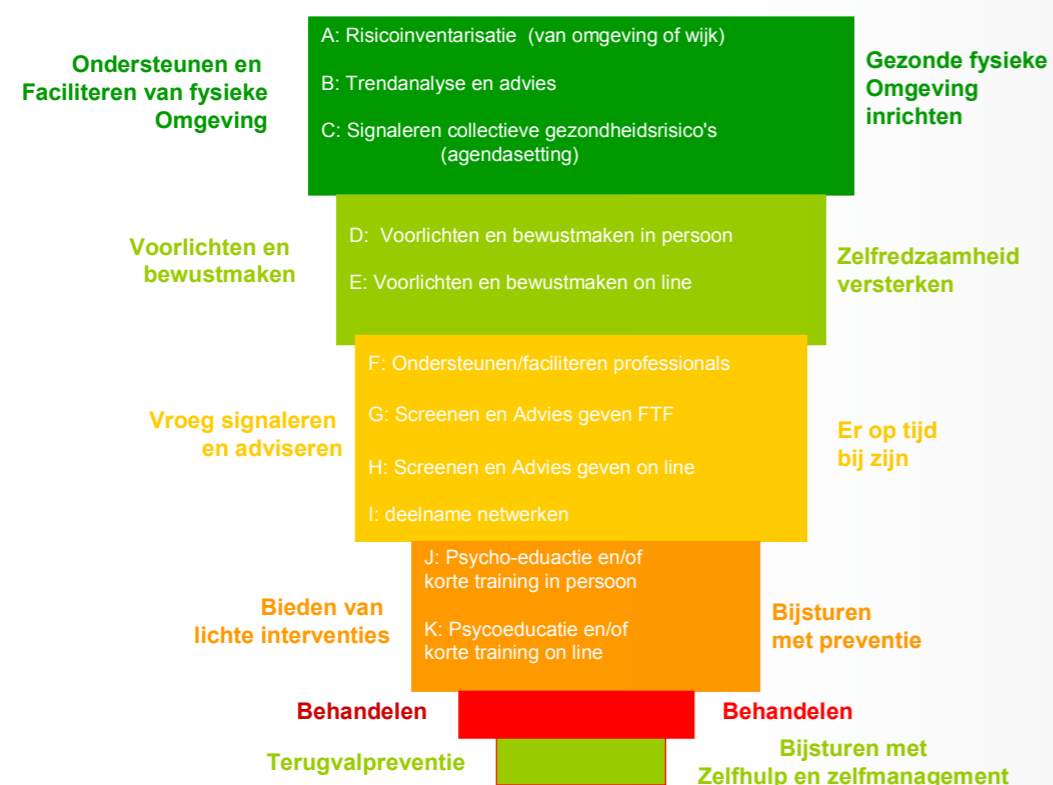
Dit voorkomt nieuwe gevallen van verslavingsproblematiek en vermindert het aantal mensen met chronische verslaving. Investeren in verslavingspreventie levert veel op, zowel qua winst voor de publieke gezondheid als maatschappelijke winst, zoals gereduceerde overlast, agressie en criminaliteit. Allerlei studies laten zien dat het werken met effectieve interventies een kostenbesparing kan opleveren. Zoals onze Amerikaanse collega's het formuleren: "An ounce of prevention is worth a pound of care". Het verder aantonen van deze kosteneffectiviteit van preventie krijgt de komende jaren extra aandacht.

Volgens de principes van stepped care, waarbij interventies 'zo licht als mogelijk, en zo zwaar als nodig is' worden aangeboden, bieden we afgestemd op de vraag van de klant preventie in alle gradaties aan. Hiermee willen we bereiken dat mensen:

- een gezonde en veilige omgeving hebben, waarbij de gezonde en veilige keuze de makkelijke en aantrekkelijke keuze is.
- goede, betrouwbare, toegankelijke informatie over middelengerelateerde leefstijlfactoren. Deze informatie is op maat en sluit aan bij hun belevingswereld en informatiebehoefte. Ze geeft tips en handvatten, zodat mensen weerbaar worden en om leren gaan met verleidingen uit het dagelijks leven.
- op tijd herkennen wanneer er middelengerelateerde gezondheidsrisico's zijn, waardoor mensen in problemen dreigen te raken.
- gericht en tijdig kunnen worden geholpen wanneer sprake is van (lichte) problemen.

In onderstaand model worden deze principes van stepped care, de screening volgens het stoplichtmodel en het basispakket verslavingspreventie samengevat:

Ik wens u veel lees- en bladerplezier en wellicht vormt dit boek een extra impuls om met ons in gesprek te gaan over uw wensen met betrekking tot preventie.

Hans Dupont Manager Verslavingspreventie Mondriaan
h.dupont@mondriaan.eu

Oktober 2012

Inhoudsopgave

Introductie	1
Verslavingspreventie: bewezen, betrouwbare basis	3
1. Domein Vrije Tijd	6
1.1 Coffeeshops	6
1.2 Jeugd- & Jongerenwerk	7
1.3 Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS)	8
1.4 Rapid Assessment en Response (RAR), veldonderzoek	9
1.5 Outreachende Verslavingspreventie	10
1.6 Moti-4	11
1.7 Veilig uitgaan & genotmiddelen	12
1.7.1 Instructie Verantwoord Alcoholgebruik (IVA)	13
1.7.2 Barcode	13
1.7.3 Eerste Hulp bij Drank- en Drugsincidenten in het Uitgaanscircuit (EHBDU)	14
1.7.4 Uit in Zuid	15
2. Domein Onderwijs	16
2.1. De gezonde school en genotmiddelen	16
2.2 HBO en Universiteiten	18
3.1 Opvoedingsondersteuning	19
3. Domein Thuis	19
3.1.1 Triple P tieners (Positief Pedagogisch Programma)	20
3.1.2 Homeparty	21
3.2. Kinderen van Verslaafde Ouders (KVO)	22
4. Overkoepelend Domein	24
4.1 Informatieverstrekking en advies	24
4.2 Voorlichtingsbijeenkomst	25
4.3 Informatiemarkten, studiedagen en workshops	26
4.4 Training en cursussen	27
4.5 Consultatie	28
4.6 Open en Alert: alcohol- en drugspreventie in risicosettings	28
4.6.1. Open en Alert voor de jeugdhulpverlening	29
4.6.2 Open en Alert voor LVB-settings	30
4.7 Campagnes	31
4.8 Beleidsadvisering	32
4.9 Preventieprogramma Vroegsignalering Alcohol (PVA)	33

1. Domein Vrije Tijd

1.1

Coffeeshops

Het gebruik van cannabis onder jongeren is hoog. De verkoop van cannabisproducten in gedoogde coffeeshops vindt plaats onder voorgeschreven omstandigheden. Dit wil bijvoorbeeld zeggen dat er geen verkoop aan minderjarigen plaatsvindt. Excessief gebruik kan in sporadische gevallen tot problemen leiden.

Intermediaire doelgroep

Gemeenten, coffeeshopexploitanten en -personeel, buurtbewoners en politie.

Doelstelling

Het realiseren van een goede samenwerking met bovenstaande doelgroep. Dit is noodzakelijk om een goede afstemming te realiseren met betrekking tot het beleid, om gedegen voorlichting en eventueel begeleiding te kunnen bieden aan coffeeshopbezoekers.

Producten

In overleg met de samenwerkingspartners worden één of meerdere van de volgende producten ingezet:

- Veldonderzoek: het in kaart brengen van coffeeshops en de aard van de bezoekers.
- Een cursus voor het personeel van coffeeshops.
- Preventieactiviteiten in coffeeshops.
- Een preventieconvenant met coffeeshops.
- Het entameren van een coffeeshop-samenwerkingsverband.
- Hasj-en wiet week: een selectieve preventieve interventie.
- Regionale uitvoering van landelijke publiciteitscampagnes.

Resultaten

- Binnen de lokale overlegstructuur is er overeenstemming over het coffeeshopbeleid, al dan niet vastgelegd in een convenant.
- Coffeeshoppersoneel heeft kennis over middelen en vroegsignalering.
- Gebruikers zijn (door het personeel) geïnformeerd over verantwoord gebruik.
- Informatiezoekend gedrag wordt gestimuleerd.
- Indien nodig wordt doorverwezen naar de hulpverlening.

Kritische succesfactoren

Er is overleg met kerngemeenten over lokaal beleid in het kader van dit programma. Er wordt een samenwerkingsverband onderhouden met relevante instellingen/instituten. Met de exploitanten van de (gedoogde) coffeeshops en andere relevante intermediairen vindt overleg plaats over samenwerkingsmogelijkheden.

1.2

Jeugd- & Jongerenwerk

Het Jeugd- en Jongerenwerk is bij uitstek een vindplaats voor jongeren die experimenteren met genotmiddelen. Preventiemedewerkers worden regelmatig geconsulteerd door jongerenwerkers. Er is behoefte aan voorlichting en ondersteuning. In dit kader wordt ook gewerkt met Open en Alert (zie 4.6).

Intermediaire doelgroep

Jeugd- en jongerenwerkers en hun leidinggevenden.

Doelstelling

Jeugd- en jongerenwerkers en hun leidinggevenden worden ondersteund bij het opzetten van een drugs- of preventiebeleid. Hierbij worden hen de benodigde kennis en vaardigheden aangeleerd om problemen vroegtijdig te signaleren en jongeren te kunnen begeleiden. Via deze ondersteuning worden risicjongeren in het Jeugd- en Jongerenwerk bereikt.

Producten

Het aanbod is gebaseerd op landelijk gebruikte materialen (Trimbos Instituut). In overleg worden één of meerdere van de volgende producten aangeboden:

- Cursus/voorlichting over de verschillende middelen, het gebruik en verslaving.
- Cursus/voorlichting over het signaleren, begeleiden en verwijzen bij problematisch gebruik.
- Cursus/voorlichting over preventiemethodieken en materialen.
- Ondersteuning bij het opzetten van preventiebeleid in het Jeugd- en Jongerenwerk. - Ondersteuning bij het opzetten van activiteiten voor jongeren.

Resultaten

- Jeugd- en jongerenwerkers hebben meer kennis over de verschillende middelen, gebruik en verslaving.
- Jeugd- en jongerenwerkers hebben meer kennis van en vaardigheden in het signaleren, begeleiden en verwijzen bij (problematisch) gebruik.
- Jeugd- en jongerenwerkers hebben meer kennis over preventiemethodieken en -materialen.
- Jeugd- en jongerenwerkers weten waar en hoe ze kunnen doorverwijzen.

Kritische succesfactoren

Er zijn goede en regelmatige contacten met jeugd- en jongerenwerkers. Jongerenwerkers krijgen de tijd en middelen van hun eigen organisatie om de geplande activiteit(en) met (risico)jongeren uit te voeren. Jongeren worden door jongerenwerkers actief benaderd om deel te nemen aan activiteiten.

1.3

Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS)

DIMS is een service waarbij (uitgaans)drugs worden getest. De aangeleverde drugs worden naar de landelijke testservice gestuurd. De uitslag wordt via een beveiligde website meegedeeld aan de preventiewerker. Deze heeft voorafgaand aan de test een gesprek met de aanvrager.

Rechtstreekse doelgroep

Potentiële, experimenterende en frequente gebruikers van party- en smartdrugs.

Doelstelling

Het voorkomen van incidenten die zich kunnen voordoen na gebruik van partydrugs. Zicht krijgen op de belangrijkste verschuivingen in de afzonderlijke drugsmarkten, in het soort gebruikte drugs, andere wijzen van gebruik en in nieuwe combinaties van drugs. Voorkomen dat onwenselijke of riskante producten worden geconsumeerd door informatie over de inhoud van de aangeleverde pil beschikbaar te stellen. Door middel van gesprekken de leverancier en gebruiker voorzien van informatie en advies. Het opstellen van een vast protocol en een waarschuwingcampagne starten bij een lokale of landelijke melding van een verontrustende uitslag na analyse in het laboratorium (Red-Alert).

Activiteiten

Op afspraak op verschillende locaties in de regio:

- Contact met aanleveraars
- Informatieverstrekking
- Verzending
- Administratie/registratie
- Uitvoeren van Red Alert Campagnes

Resultaten

Consumentenvoorlichting: de consument heeft inzicht in hetgeen hij of zij gebruikt, kent de analyse-uitslag van de aangeleverde pil en de risico's die gepaard gaan met het gebruik ervan. De instelling en eventuele relevante partners zijn bekend met relevante informatie over riskante drugs of andere ontwikkelingen op de gebruikersmarkt. In het geval van een verontrustende uitslag worden er landelijke waarschuwingcampagnes 'Red Alert' gevoerd.

Kritische succesfactoren

Bekendheid van de testservice onder consumenten en intermediairen zoals jongeren- en straathoekwerkers. Bekendheid met de risico's en de landelijk vastgestelde beheersmaatregelen.

1.4

Rapid Assessment en Response (RAR), veldonderzoek

De RAR is een vorm van actieonderzoek, exploratief en inductief, met een doorlopend proces van dataverzameling en analyse. De beleidsrelevantie van de bevindingen heeft prioriteit. De focus van de RAR ligt niet op wetenschappelijke methodologische perfectie. Het is een op de doelgroep toegespitst praktisch instrument dat relatief snel ingezet en uitgevoerd kan worden. De kracht van de RAR ligt met name op het bij elkaar brengen van relevante gegevens en kennis van verschillende - deels bestaande - bronnen.

Rechtstreekse doelgroep

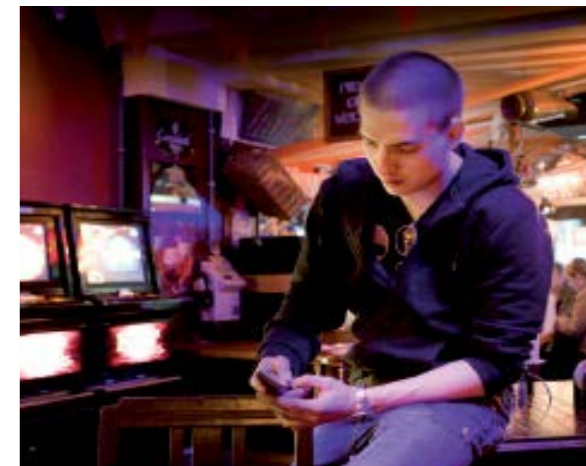
De doelgroep wordt bepaald in overleg met de opdrachtgever en mogelijk de geformeerde klankbordgroep. Voorbeelden: jongeren in het uitgaanscircuit, jongeren op hangplekken of jongeren in bepaalde wijken.

Doelstelling

In een relatief korte periode van 6 tot 8 maanden inzicht krijgen in een bepaalde problematiek en de verspreiding hiervan in een bepaald gebied of regio. Het doen van aanbevelingen op het gebied van interventies, voorzieningen en regels.

Activiteiten

- De RAR maakt gebruik van een mix van veel gebruikte onderzoeksmethoden. Hiermee wordt een betrouwbaar beeld gegeven van een complexe problematiek. De volgende methoden zijn in hierin opgenomen:
- Literatuuronderzoek (lokaal, regionaal en landelijk).
 - Open en gesloten interviews met sleutelfiguren in de stadsdelen, het professionele netwerk en met de rechtstreekse doelgroep jongeren.
 - Praktijkobservaties.
 - Focusgroepen met jongeren en sleutelfiguren.

Tijdsinvestering

De RAR wordt in een periode van zes maanden in drie fasen uitgevoerd:

Opstartfase:

2 maanden (literatuuronderzoek, netwerkontwikkeling en operationalisatie onderzoek)

Onderzoeksfase:

3 maanden (veldwerk)

De analysefase:

1 maand (analyse van gegevens en eindrapportage)

Gemiddeld betreft het een tijdsinvestering van 420 uur, verdeeld over de drie fasen. Het kan noodzakelijk zijn het aantal uren bij te stellen afhankelijk van de omvang van de opdracht.

Resultaten

De RAR:

- geeft op een kwalitatieve manier inzicht in de lokale stand van zaken wat betreft het problematisch gebruik van alcohol en andere drugs.
- verkent de mogelijkheden voor preventie.
- creëert draagvlak voor preventie.
- doet aanbevelingen op het gebied van interventies, voorzieningen en regels.

Kritische succesfactoren

- Een goede samenwerkingsrelatie met o.a. welzijnswerk, politie, gemeente.
- Bekendheid met relevante sleutelfiguren.
- Samenstellen van een klankbordgroep.
- Volgen landelijke ontwikkelingen.

1.5 Outreaching Verslavingspreventie

Een deel van de jongeren die hun vrije tijd doorbrengen op straat worden niet of slecht bereikt door instellingen voor preventie met betrekking tot signalering van middelengebruik. Zij worden ook niet bereikt via projecten op school of door het verenigingsleven. Met name deze jongeren vormen een risicogroep. Ook wetenschappelijke onderzoeken, o.a. door Hazekamp (1985)¹, stellen vast dat vaak laagopgeleide jongeren behoefte hebben aan plekken waar geen toezicht is. Dit geringe toezicht door volwassenen gecombineerd met een sterke groepsvorming zouden aanleiding kunnen geven tot riskant experimenteel gedrag.

Rechtstreekse doelgroep

Jongeren in de leeftijd van 12 tot 24 jaar, die experimenteren met alcohol, andere drugs of gokken en die niet bereikt worden via reguliere kanalen en bestaande activiteiten. Er kan sprake zijn van beginnend problematisch gebruik. Excessieve harddruggebruikers- en verslaafden behoren niet tot de doelgroep.

Doelstelling

Voorkomen dat experimenteren ontaardt in problematisch gebruik of afhankelijkheid. Jongeren duidelijk maken dat de risico's van gebruik van genotmiddelen in de middenen zelf zitten, maar ook in de persoon die gebruikt en in de omgeving waarin die persoon zich bevindt. Jongeren voorlichten over de risico's van genotmiddelen. Gebruik kan soms (direct) onherstelbare schade aan de gezondheid opleveren, mede afhankelijk van de mate van gebruik en van het gebruikte middel.

Producten

Er wordt een integraal aanbod gedaan. Dit aanbod wordt, in samenwerking met andere instellingen, afgestemd op de jongeren en ingebed in het bredere preventieaanbod van Mondriaan.

Mogelijke producten zijn:

- Veldonderzoek.
- Informatie en advies (laagdrempelig aanbod op locatie).
- Consultatie.
- Peer- education.
Jongeren (bij voorkeur uit de doelgroep) geven voorlichting aan leeftijdgenoten.
- Voorlichting op maat.

Resultaten

Jongeren worden buiten school om bereikt met voorlichting over genotmiddelen. Jongeren hebben meer informatie over genotmiddelen, gebruik en misbruik. Jongeren worden geprikkeld om na te denken over het eigen gebruik van genotmiddelen. Jongeren krijgen de kans individueel te praten over eigen gebruik met een medewerker verslavingspreventie. Indien nodig vindt een adequate verwijzing naar de hulpverlening plaats.

Kritische succesfactoren

Samenwerking met die instellingen die in dezelfde regio met risicojongeren werken. Inbedding in de samenhangende preventieaanpak van Mondriaan gericht op jongeren in hun leefomgeving, binnen de drie domeinen die van jongeren van bijzonder belang zijn: school, thuis en vrije tijd.

1. Hazekamp, J.L. (1985)
Rondhangen als tijdverdrijf.
Amsterdam: VU-Uitgeverij

1.6 Moti-4

Moti-4 is een geïndiceerd preventieaanbod bestaande uit 4 gesprekken. Het uiteindelijke doel is problematisch gebruik voorkomen en waar mogelijk terug te dringen. Jongerenbegeleiders en hulpverleners signaleren dat er veel jongeren zijn die nog niet verslaafd zijn, maar waarbij het middelengebruik wel problematische vormen dreigt aan te nemen. De stap naar hulpverlening is voor deze jongeren vaak te groot, of er is (nog) geen sprake van problematisch gebruik/verslaving. In het vier-gesprekken-traject wordt de jongere bewogen om het eigen gebruik kritisch te onderzoeken. Het traject wordt op maat uitgestippeld. Het vier-gesprekken-traject is een preventief aanbod en geen hulpverleningsaanbod. Het kan wel dienen als voorportaal voor de hulpverlening.

Doelgroep

Jongeren van 14 tot 24 jaar, waarvan bekend is dat ze op een (beginnend) problematische manier bezig zijn met middelengebruik, gokken of gamen.

Kenmerken

- Flexibel en laagdrempelig
- Gesprekken op maat
- Brugfunctie naar de hulpverlening
- Betrekken van verwijzers en ouders

Doelstelling

- Jongere krijgt inzicht in eigen gebruik
- Jongere krijgt meer kennis over het middel en gevolgen van gebruik
- Jongere denkt na over wat hij wil met zijn gebruik (bewustwording)
- Jongere krijgt handvatten om nu of in de toekomst zijn gebruik te verminderen of zelfs ermee te stoppen
- Jongere is versterkt in zelfvertrouwen en denkt na over levensdoelen
- Verwijzers/ouders worden kundiger in begeleiden van de jongere
- Jongere wordt eventueel doorverwezen, overgedragen aan hulpverlening/overige begeleiding.

Resultaten

- Er wordt preventief ingespeeld op problematisch gebruik van jongeren
- Er bestaat een laagdrempelig, vroegtijdig interventieaanbod bij middelengebruik voor problematisch gebruikende jongeren
- De stap naar hulpverlening voor deze jongeren wordt minder hoogdrempelig of er is (nog) geen sprake van problematisch gebruik/verslaving

Het preventief aanbod dient als voorportaal voor de hulpverlening en concentreert zich rond het leefgebied middelengebruik.

Kritische succesfactoren

Alle preventiemedewerkers werken volgens de handleiding van Moti4. Bij grotere problematiek op andere leefgebieden dient men hiervoor door te verwijzen. Wanneer de jongere reeds elders hulpverlening of begeleiding ontvangt dient er een goede terugkoppeling en taakverdeling plaats te vinden.

Kwaliteit en effectiviteit

Beoordeling I Theoretisch goed onderbouwd
Datum beoordeling 12-04-2012

Omschrijving beoordeling

Moti-4 is een interventie die beginnend problematisch middelengebruik/gokgedrag of gamegedrag bij jongeren van 14-24 jaar wil terugdringen. De commissie vindt de interventie goed beschreven en verantwoord en een goed aanknopingspunt om gedrag te beïnvloeden. De commissie erkent de interventie als Theoretisch goed onderbouwd.

1.7

Veilig uitgaan & genotmiddelen

In het uitgaanscircuit gebruiken jongeren alcohol en andere drugs. Riskant middelengebruik leidt tot gezondheidsrisico's en kan allerlei ernstige gevolgen hebben, zoals verkeersongevallen en gewelddelicten. Deze risico's worden vaak onderschat.

Rechtstreekse doelgroep

Jongeren van 12 tot 24 die bij het uitgaan drugs (willen gaan) gebruiken.

Intermediaire doelgroep

Politie, horecapersoneel, horecaondernemers, portiers en personeel van spoedeisende hulpdiensten zijn belangrijke intermediairen en samenwerkingspartners.

Doelstelling

Jongeren van 12 tot 24, die bij het uitgaan drugs (willen gaan) gebruiken, stimuleren om informatie en eventueel hulp te zoeken. Bekendheid geven aan de landelijke website www.uitgaanendrugs.nl (Trimbos Instituut) als betrouwbare informatiebron.

Bewustwording bij deze doelgroep van de risico's van middelengebruik tijdens het uitgaan. Riskant middelengebruik voorkomen.

Producten

- Basiscursus over middelenkennis voor intermediairen.
- Cursus EHBD-u (zie 1.7.3).
- Deelname aan structureel netwerkoverleg.
- Beleidsadvies inzake veilig uitgaan en horecaconvenanten.
- Uitzetten van informatiemateriaal voor bezoekers van uitgaansgelegenheden.
- Trainen van barpersoneel door middel van de Instructie Verantwoord Alcoholgebruik en BARCODE Cursus (zie 1.7.2).
- Trainen en inzetten van peers (leeftijdsgenoten) bij grote feesten en evenementen (zie 1.7.4).
- Consultatie aan samenwerkingspartners.
- DIMS (Drugs Informatie en Monitoring Systeem, zie 1.3).
- Themagerichte campagnes (zie 4.7).

Resultaten

Eigenaren en ondernemers van horecagelegenheden beschouwen Mondriaan als expertisecentrum op het gebied van alcohol- en drugspreventie.

Kritische succesfactoren

- Samenwerkingspartners wachten incidenten niet af.
- Activiteiten vinden plaats binnen een preventieve en integrale aanpak.
- Samenwerkingspartners dragen maatschappelijke verantwoordelijkheid.
- Samenwerking met organisatoren van horecanetwerken, evenementen en feesten.

1.7.1

Instructie Verantwoord Alcoholgebruik (IVA)

De IVA is een landelijk gestandaardiseerde instructie met een verplichtend karakter. De IVA wordt afgesloten met een certificaat. Volgens de Drank- en Horecawet dient horecapersoneel in het bezit te zijn van dit certificaat.

Intermediaire doelgroep

Het barpersoneel van paracommerciële instellingen met name in het sociaal-cultureel werk, sportverenigingen, scholen en studentenverenigingen.

Doelstelling

Het bevorderen van kennis ten aanzien van verantwoord alcohol schenken, conform de Drank- en Horecawet. Het volgens deze wet kwalificeren van horecapersoneel.

Activiteiten

Aanmeldingsgesprek
Vorbereiding
Reistijd
Uitvoering
Registratie/administratie/certificering

Resultaten

Gekwalificeerd barpersoneel. De doelgroep heeft in toenemende mate kennis over:

- de Drank- en Horecawet
- alcohol en alcoholgebruik
- verantwoord schenken.

Kritische succesfactoren

Gemeenten dienen zich bewust te zijn van hun taak t.a.v. deze wettelijke maatregel. Een goede samenwerkingsrelatie met het welzijnswerk. Positieve evaluaties door de doelgroep.

1.7.2

Barcode

De Barcode is een landelijk gestandaardiseerde instructie. De Barcode wordt afgesloten met een certificaat. De Barcode is een prima aanvulling/ invulling van lokaal alcoholbeleid.

Intermediaire doelgroep

Het barpersoneel van commerciële bedrijven.

Doelstelling

Het bevorderen van kennis ten aanzien van verantwoord alcohol schenken, conform de Drank- en Horecawet. Het volgens deze wet kwalificeren van horecapersoneel.

Activiteiten

Aanmeldingsgesprek
Vorbereiding
Reistijd
Uitvoering
Registratie/administratie/certificering

Resultaten

Gekwalificeerd barpersoneel.
De doelgroep heeft in toenemende mate kennis over:

- de Drank-en Horecawet
- alcohol en alcoholgebruik
- verantwoord schenken.

Kritische succesfactoren

Gemeenten dienen zich bewust te zijn van hun taak t.a.v. deze cursus als integraal onderdeel van hun aanpak. Een goede samenwerkingsrelatie met het welzijnswerk. Positieve evaluaties door de doelgroep.

Kwaliteit en effectiviteit

Beoordeling
Theoretisch goed onderbouwd
Datum beoordeling
14-09-2010
Omschrijving beoordeling
Barcode richt zich op horecapersoneel met als doel dat het personeel een bijdrage levert aan het voorkomen van riskant gebruik van alcohol en drugs en het beperken van eventuele negatieve gevolgen voor de gebruiker en diens omgeving.

1.7.3

Eerste Hulp bij Drank- en Drugsincidenten in het Uitgaanscircuit (EHBDU)

Voor mensen die werken in het uitgaanscircuit is het belangrijk te weten welke drugs er gebruikt worden, op welke manier alcohol gebruikt wordt en hoe ze kunnen omgaan met problemen en acute gezondheidsverstoringen.

Intermediaire doelgroep

De EHBDU cursus is een landelijk gestandaardiseerde cursus voor horecamedewerkers, securitypersoneel, taxichauffeurs, EHBO medewerkers en anderen die werkzaam zijn in het uitgaanscircuit.

Doelstelling

- Het bevorderen van kennis ten aanzien van drank- en drugsgebruik in het uitgaanscircuit.
- Vergroten van kennis over de invloed van omgevingsfactoren en persoonlijke factoren op gezondheid.
- Vergroten van kennis over mogelijke gezondheidsverstoringen die mede door drank- en drugsgebruik veroorzaakt worden.
- Vergroten van kennis over hoe adequaat hulp te bieden als er drank- of drugsgebruik in het spel is.

Activiteiten/ onderdelen van de cursus

- **Genotmiddelen & Gezondheidsverstoringen.**
Genotmiddelen die gebruikt worden in het uitgaansleven.
De werking van genotmiddelen in het lichaam: signalen.
Uitgaansscènes en trends in gebruik.
- **Acute situaties en eerste hulp.**
Specifieke risico's en acute gevaren van alcohol- en drugsgebruik.
Houding van de hulpverlener.
Bieden van adequate eerste hulpverlening.

Resultaten

Gekwalificeerd personeel.
De doelgroep weet hoe te handelen bij alcohol- en drugs gerelateerde incidenten.

Kritische succesfactoren

Bewustheid van gemeenten en evenementenorganisaties over het belang van veilig uitgaan en de rol van omgevingsfactoren en genotmiddelen hierin.
Een goede samenwerking met EHBO verenigingen en het uitgaansleven.

1.7.4

Uit in Zuid

In het uitgaansleven vindt onder jongeren veel recreatief gebruik van alcohol en drugs plaats. Onder de noemer "Uit in Zuid" zetten wij peers (leeftijdgenoten) in om jongeren voor te lichten over genotmiddelen.

Doelgroep

Jongeren in het uitgaanscircuit. Bezoekers van festivals en buurt evenementen.

Doelstelling

- Het bevorderen van kennis over genotmiddelen bij bezoekers
- Onderhouden van netwerk met grote festivals
- Profileren van de afdeling verslavingspreventie bij uitgaande jongeren
- Bekend maken van preventief aanbod van verslavingspreventie

Activiteiten

De activiteiten rondom Uit in Zuid zijn geclusterd in Veiligheid, Voorlichting en Voorschriften.

- **Veiligheid**
 - DIMS (zie 1.3)
 - Cursus EHBDU (zie 1.7.3)
- **Voorlichting**
 - Preventieve activiteiten (op maat) tijdens het festivalseizoen
 - Campagnes
- **Voorschriften**
 - Barcode cursus (zie 1.7.2)
 - Instructie Verantwoord Alcoholschenken (zie 1.7.1)

Overkoepelend nemen we nog deel aan de werkgroep evenementen van het Trimbos Instituut.

Resultaten

- Bezoekers van festivals en buurt evenementen zijn bekend met de afdeling verslavingspreventie van Mondriaan
- Bezoekers hebben toegenomen kennis over de risico's van genotmiddelengebruik

Kritische succesfactoren

- Goed netwerk met organisaties die peers leveren (hogescholen, jongerenwerk)
- Organisatoren van festivals en evenementen zien het belang in van middelenvoorlichting binnen hun setting
- Peers zijn getraind in het uitdragen van de preventieboodschap

2. Domein Onderwijs

2.1.

De gezonde school en genotmiddelen

Voor scholen die aandacht willen schenken aan alcohol, tabak en drugs is er het preventieprogramma De gezonde school en genotmiddelen (DGSG). DGSG bestaat al meer dan 20 jaar en is ontwikkeld door het Trimbos-instituut. De kracht van DGSG is de brede opzet. Naast voorlichting aan leerlingen is er aandacht voor een goed schoolbeleid en het betrekken van ouders. Ook is er binnen het programma speciale aandacht voor het signaleren en begeleiden van leerlingen die problematisch alcohol of drugs gebruiken. Deze gezamenlijke aanpak op school maakt jongeren weerbaar op het gebied van alcohol, roken en drugs.

Intermediaire doelgroep

Docenten, directie, onderwijsondersteunend personeel en ouders.

Rechtstreekse doelgroep

- Groep 7 en 8 van het basisonderwijs
- Voortgezet onderwijs
- Middelbaar Beroeps Onderwijs (MBO)

Het programma richt zich op zowel leerlingen, ouders, als het schoolpersoneel.

Activiteiten

Scholen krijgen bij de uitvoering van DGSG ondersteuning van de afdeling verslavingspreventie. Deze ondersteuning kan bestaan uit:

- Instructie van scholing en docenten.
- Ouderavonden en oudercursussen.
- Ondersteuning bij het invoeren van een schoolreglement over genotmiddelen.
- Consultatie.
- Variërend lesaanbod:
 - Elektronische leeromgeving
 - Lesboekjes
 - Workshops

Resultaten

De school heeft een beleid over genotmiddelen geïntegreerd in het schoolgezondheidsbeleid. Docenten hebben kennis over de meest gebruikte genotmiddelen. Zij kunnen gebruik signaleren en kennen de verwijsmogelijkheden. Ouders zijn actief betrokken bij de gezonde school en genotmiddelen.

Kritische succesfactoren

Bekendheid bij scholen met de gezonde school en genotmiddelen. Samenwerking en goede afstemming met o.a. GGD'en, RIAGG's en andere samenwerkingspartners die gericht zijn op schoolgezondheidsbeleid.

Kwaliteit en effectiviteit

Beoordeling
Theoretisch goed onderbouwd

Datum beoordeling
12-04-2012

Omschrijving beoordeling

De gezonde school en genotmiddelen basisonderwijs is een lesprogramma voor groep 7 en groep 8 van de basisschool. Het doel is om met interactieve voorlichting te bereiken dat leerlingen niet beginnen met roken en het gebruik van alcohol uitstellen. De commissie vindt het een leuke interventie met aansprekende werkvormen. De commissie heeft De gezonde school en genotmiddelen basisonderwijs erkend als Theoretisch goed onderbouwd.

Kwaliteit en effectiviteit

Beoordeling
Onder voorbehoud theoretisch goed onderbouwd

Datum beoordeling
13-12-2011

Omschrijving beoordeling

De interventie **De gezonde school en genotmiddelen voor het MBO** (www.mbo-rokendrinkendrugs.nl) richt zich op jongeren in het middelbaar beroepsonderwijs (16-25 jaar). Het doel is alcohol- en drugsgebruik bij deze jongeren te voorkomen, beperken en verminderen.

Kwaliteit en effectiviteit

Beoordeling
Theoretisch goed onderbouwd

Datum beoordeling
06-06-2006

Omschrijving beoordeling

Beoordeeld door het Panel Jeugdgezondheidszorg en Preventie, welke is opgegaan in de Erkenningscommissie. De interventie 'De gezonde school en genotmiddelen' is door het panel beoordeeld als 'deels effectief'. Aangescherpte criteria voor bewezen effectiviteit maken een herbeoordeling door de Erkenningscommissie noodzakelijk. In afwachting daarvan is het paneloordeel 'deels effectief' hier vervangen door 'theoretisch goed onderbouwd'. Zie voor meer informatie de Databank Effectieve Jeugdinterventies

2.2

HBO en Universiteiten

Studenten van HBO en Universiteit vormen een doelgroep als het gaat over preventie van middelengebruik, gokken en gamen. Zij zijn ook de toekomstige intermediairen in het beroepenveld, een reden om hun goed toe te rusten met kennis over genotmiddelen en het omgaan met verslavingsgerelateerde problematiek.

Doelgroep

Studenten, directie en leidinggevenden, docenten en overige medewerkers aan HBO scholen en Universiteiten.

Doelstelling

Het signaleren, begeleiden en verwijzen van studenten met problemen rondom genotmiddelen. Kennisvermeerdering bij studenten over de werkwijze van verslavingspreventie: het informeren van de toekomstige intermediairen. Het ontwikkelen en actueel houden van een genotmiddelenbeleid dat zowel medewerkers als studenten handvatten biedt om met genotmiddelengebruik om te gaan.

Activiteiten

Deskundigheidsbevordering voor docenten, mentoren en studentbegeleiders.
Deskundigheidsbevordering voor studenten.

Consultatie.

Workshops en evenementen.
Werving van jongeren voor het peerproject. (zie 1.7)

Resultaten

Kennis over genotmiddelen bij studenten is toegenomen: Studenten zijn kritisch over hun eigen gebruik en kunnen dit onderbouwen.
Kennis over preventie bij studenten is toegenomen: Studenten weten hoe zij in hun toekomstige beroep om kunnen gaan met genotmiddelengebruik.
Docenten en studentbegeleiders zijn toegerust in kennis over genotmiddelen en vroegsignalering. Indien nodig kan er een doorverwijzing gedaan worden naar de hulpverlening.

Kritische succesfactoren

HBO en Universiteiten zijn bekend met de afdeling verslavingspreventie.
Voldoende PR mogelijkheden voor de preventieafdeling.
Kennis van scholen en hun gezondheidsbeleid.

3. Domein Thuis

3.1

Opvoedingsondersteuning

Opgroeiende jongeren komen voor de keuze te staan of zij al dan niet met drugs willen experimenteren. Het goed begeleiden van deze experimenteerfase is van eminent belang. Ouders spelen hierbij een belangrijke rol. Uit vragen die ouders/opvoeders stellen aan de afdeling preventie blijkt dat zij zich vaak onzeker voelen in hun opvoedingsactiviteiten met betrekking tot het gebruik van genotmiddelen door (hun) kinderen.

Intermediaire doelgroep

Ouders en opvoeders van jongeren in de leeftijd van 12 tot 24 jaar, die nog geen alcohol of andere drugs gebruiken of hiermee experimenteren.

Doelstelling

Het vermeerderen van kennis over de verschillende middelen, het gebruik en verslaving. Ouders en opvoeders ondersteunen en handvatten aanreiken in het communiceren met hun kinderen. Ouders en opvoeders bewust maken van de mogelijkheden om hun kinderen te begeleiden als er sprake is van middelengebruik.

Activiteiten

- Informatieverstrekking en consultatie.
- Ouderavonden.
- Cursus 'Uw puber en alcohol, roken en blowen' (3 bijeenkomsten).
- Cursus 'Alcohol, drugs en opvoedingsondersteuning' (5 bijeenkomsten).
Homeparty (zie 3.1.2)
- Triple p tieners (zie 3.1.1).
- Landelijk netwerkoverleg.

Resultaten

Ouders zijn beter geïnformeerd en daarmee beter in staat het onderwerp alcohol en drugs te bespreken.
Ouders zijn vaardiger in het communiceren met hun kinderen, in het bijzonder wat betreft alcohol en andere drugs. Ouders zijn zich bewust van hun mogelijkheden om hun kinderen te begeleiden als er sprake is van middelengebruik.

Kritische succesfactoren

Goede samenwerking met Centra voor Jeugd en Gezin en andere opvoedingsondersteuningspunten in regio, stad of wijk.

3.1.1

Triple P tieners (Positief Pedagogisch Programma)

Triple P voor tieners maakt deel uit van een programma voor opvoedingsondersteuning aan ouders met kinderen in de leeftijd van 12 - 16 jaar. Het is een laagdrempelig en integraal programma waarbij preventie van (ernstige) emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen centraal staat. Triple P bevordert competent ouderschap. Inzet van Triple P tieners binnen de verslavingszorg is door het Trimbos Instituut onderzocht. Verslavingspreventie Mondriaan nam deel aan dit onderzoek. Het onderzoek heeft uitgewezen dat Triple P tieners goed past binnen het aanbod van de verslavingspreventie en dat deze werkwijze significant positieve effecten op kindgedrag, opvoedingsvaardigheden en middelengebruik heeft.

Intermediaire doelgroep

Ouders van kinderen tussen 12 en 16 jaar.
Doelstelling Preventie van (ernstige) emotionele- en gedragsproblemen bij kinderen door het bevorderen van competent ouderschap en zelfvertrouwen van ouder, mede daar waar het gaat om genotmiddelen.

Activiteiten

- Werving.
- Uitvoering Triple P tieners, niveau 3 (4 individuele gesprekken met ouder(s)).
- Uitvoering Triple P tieners, niveau 4 (vanaf 2013).
- Evaluatie.
- Deelname aan landelijk overleg.

Resultaten

Competenter opvoedingsgedrag bij het omgaan met gedrag- en faseproblemen.
Minder gebruik van dwingende en negatieve disciplinevormen.
Betere communicatie over opvoedingskwesaties tussen ouders onderling.
Minder opvoedingsstress.

Kritische succesfactoren

Goede samenwerking met Centra voor jeugd en gezin en andere opvoedingsondersteuningspunten in regio, stad of wijk.
Positieve evaluaties en onderzoeksresultaten.
Bekendheid van dit aanbod bij relevante intermediairen.
Bekendheid van dit aanbod bij ouders.

Kwaliteit en effectiviteit

Theoretisch goed onderbouwd
06-06-2006
<http://www.nji.nl>
Erkenning
Erkend door Panel Jeugdgezondheidszorg en Preventie d.d. 06/06/2006
Oordeel
Theoretisch goed onderbouwd

3.1.2

Homeparty

Een homeparty is een methode om moeilijk bereikbare (autochtone en allochtone) ouders voor te lichten. Dit gebeurt op een laagdrempelige manier door middel van bijeenkomsten in de thuissituatie. De gastouder nodigt daarbij zelf andere ouders uit. Vaak wordt dit product ingezet bij wijkgericht werken.

Intermediaire doelgroep

Ouders van jongeren tussen 10 en 16 jaar.
Doelstelling Moeilijk bereikbare ouders voorlichten over middelengebruik.

Activiteiten

Vorbereiding
Werving
Programma
Uitvoering
Evaluatie/vervolg
Administratie/registratie

Resultaten

De feitelijke en betrouwbare kennis bij ouders m.b.t. alcohol, andere drugs, gokken en gamen is toegenomen. Ouders weten waar ze meer informatie kunnen vinden over middelen. Ouders kennen tips voor het bespreekbaar maken van het gebruik van middelen binnen de opvoeding.
De genoemde doelgroep is in voldoende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de Verslavingszorg van Mondriaan.

Kritische succesfactoren

Voldoende ouders die hun huis willen openstellen.
Goede samenwerkingsrelatie met diverse instellingen op wijkniveau.
Positieve evaluaties door de doelgroep.

Kwaliteit en effectiviteit

Beoordeling
Theoretisch goed onderbouwd
Datum beoordeling
17-12-2009
Omschrijving beoordeling
De interventie Homeparty is door de commissie erkend als een theoretisch goed onderbouwde wervingsmethode. De interventie richt zich op moeilijk bereikbare ouders en licht hen voor over genotmiddelengebruik bij jongeren.

3.2.

Kinderen van Verslaafde Ouders (KVO)

Onderzoek wijst uit dat één op de drie kinderen van ouders met verslavingsproblemen vroeg of laat zelf ook ernstige psychische of verslavingsproblemen ontwikkelt.

Intermediare doelgroep

Alle personen uit de omgeving van deze kinderen, zoals (pleeg)ouders, familieleden of professionals.

(Eind)doelgroep

Kinderen in de leeftijd van 0-24 jaar met verslaafde ouders.

Doelstelling

Voorkomen dat deze kinderen psychische en/of verslavingsproblemen.

Activiteiten

De preventieactiviteiten zijn gericht op verschillende leeftijdsgroepen. Centraal staan de beschermende factoren. Ook bij ouders staan deze factoren centraal.

Aan de cursussen nemen ook Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) deel.

Voor kinderen en jongeren.

- Preventie op maat gesprek (individuele gesprekken) voor kinderen van verslaafde ouders.
- Cursus voor deze kinderen in de leeftijd van 4-8 jaar in de wijk: Piep zei de Muis. Deze cursus bestaat uit vijftien bijeenkomsten voor kinderen, vier voor hun ouders.
- Cursus voor deze kinderen in de leeftijd van 8-12 jaar. Deze Doe-Praatgroep bestaat uit acht bijeenkomsten voor kinderen en een bijeenkomst voor hun ouders.
- Cursus voor deze kinderen in de leeftijd van 12-16 jaar. Deze Tiener/Pubergroep bestaat uit acht bijeenkomsten voor kinderen en een bijeenkomst voor hun ouders.
- Themabijeenkomsten voor jongeren vanaf 16 jaar. Het zijn acht themabijeenkomsten.

Voor ouders

- Preventie op maat gesprek voor ouders met een middelenprobleem en voor pleegouders van kinderen van verslaafde ouders.
- Moeder- kind begeleiding. Deze interventie richt zich op (aanstaande) moeders met een psychisch en/of verslavingsprobleem met een kind jonger dan 10 maanden. Doel is het positieve contact tussen moeder en kind te verbeteren.
- Kleintje KOPP/KVO is voor aanstaande ouders en ouders met kinderen tot 18 maanden. Ondersteuning vindt plaats met de cursus: "Als je pas een baby hebt." Deze cursus bestaat uit acht bijeenkomsten van twee uur.
- Voorlichting aan ouders met een middelenprobleem
- KopOpOuders face-to-face groep. Een ouderondersteuningsgroep bestaande uit acht bijeenkomsten.
- E-healthprogramma KopOpOuders in samenwerking met het Trimbos-Instituut. Dit is een stepped-care programma voor ouders met stress, psychische en/of verslavingsproblemen. Het biedt een informatieve website met video's, een forum.
 - Kortdurende e-mailondersteuning
 - KopOpOuders online zelfhulp cursus bestaande uit vijf modules voor de individuele ouder.
 - KopOpOuders online groepsinterventie bestaande uit acht bijeenkomsten.

Voor hulpverleners en andere betrokken

- Consultatie aan professionals in de vorm van een casuïstiekbespreking.
- Voorlichting aan professionals
- Scholing en deskundigheidsbevordering voor professionals binnen en buiten Mondriaan

Resultaten

- De ontwikkeling van psychische en/of verslavingsproblematiek wordt voorkomen door al om een vroeg stadium contacten te leggen met deze zeer kwetsbare doelgroep en bovenstaande activiteiten aan te bieden en zo de risicofactoren te verminderen en de beschermende factoren te versterken.
 - Het isolement waarin kinderen en ouders soms zitten, wordt doorbroken.
 - Ouders en professionals hebben handvatten om kinderen te begeleiden en door te verwijzen
 - De omgeving is op de hoogte van de risicofactoren die een kind kwetsbaar maken voor het ontstaan van problemen.
- De omgeving weet hoe zij het kind tegen deze problemen kunnen beschermen.
- Er is een lage drempel voor eventuele hulpverlening.
 - Er is een goede samenwerking tussen alle personen die bij het kind betrokken zijn.

Kritische succesfactoren

Samenwerking met het programma Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) van Mondriaan Kinderen & Jeugdigen, Riagg Maastricht en Orbis GGZ. Samenwerking met het welzijnswerk bij de activiteit 'Piep zei de Muis'. Bekendheid van het product bij verwijzende instellingen. Voldoende draagvlak bij subsidiërende instanties. Goede ketenzorg voor jeugdigen.

Kwaliteit en effectiviteit

Theoretisch goed onderbouwd

19-02-2010

KopOpOuders is een online cursus voor ouders en partners van ouders met psychische en/of verslavingsproblemen met minimaal één kind in de leeftijd van 1-18 jaar. De cursus is gericht op het bevorderen van het psychosociaal welbevinden van de kinderen door vergroting van de opvoedcompetentie van de ouders. De cursus bestaat uit 8 wekelijkse bijeenkomsten van anderhalf uur in een gesloten chatbox. Zes weken na de afronding volgt een terugkombijeenkomst.

4. Overkoepelend Domein

4.1

Informatieverstrekking en advies

Het gaat hierbij meestal om eenmalige, informatieve contacten zowel face to face, als telefonisch of per e-mail.

De inhoud van de contacten betreft:

- voorlichting in gesprekken aan ouders (vaak met een kind) over middelen en/of zo nodig motivering tot verdere hulpverlening.
- algemene informatieverstrekking over middelen en hun effecten.
- advies over het gebruik en risicobeperking.
- uitleen van materialen en folderverstrekking.

Daarnaast:

- Informatie over het aanbod van de Verslavingszorg.
- Zelf afhandelen van vragen of eventueel doorverwijzen naar andere afdelingen of instellingen.
- Inlichten van de media op basis van actualiteiten.

Rechtstreekse doelgroep

Inwoners van Zuid-Limburg, inclusief eigen medewerkers en media, die vragen hebben op het gebied van middelen, het gebruik, preventie en het hulpverleningsaanbod.

Doelstelling

Op een laagdrempelige manier informatie verschaffen of eventueel doorverwijzen. Activiteiten Activiteiten vinden zoveel mogelijk plaats tijdens kantoortijden in de regiobureaus door preventiewerkers.

Resultaten

De gestelde vragen worden accuraat beantwoord of doorverwezen. De genoemde doelgroep is in toenemende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de Verslavingszorg van Mondriaan.

Kritische succesfactoren

De Verslavingszorg van Mondriaan dient bekend te zijn bij het algemene publiek. De drempel om gebruik te kunnen maken van dit product dient laag te zijn.

4.2

Voorlichtingsbijeenkomst

Een voorlichtingsbijeenkomst is een eenmalige bijeenkomst op verzoek van een groep vraagstellers. Volgens een standaard programma wordt informatie verstrekt. De bijeenkomsten vinden meestal plaats op de locatie van de vraagsteller.

Rechtstreekse doelgroep

Algemene publieksgroepen die vragen hebben over genotmiddelen en het gebruik ervan.

Doelstelling

- Het vergroten van kennis over en inzicht in middelengebruik, in speciale preventieprojecten en hulpverleningsmogelijkheden.
- Het waar mogelijk aanreiken van handvatten aan intermediairen met betrekking tot de opvoeding en begeleiding van kinderen en jongeren die middelen gebruiken.

Activiteiten

- Aanmeldingsgesprek
- Programma-afstemming/materiaalontwikkeling
- Uitvoering
- Reistijd
- Registratie/administratie

Resultaten

De doelgroep:

- heeft in toenemende mate kennis over de verschillende middelen en hun effecten, gebruik en verslaving.
- is aangezet tot meningsvorming over de genotmiddelen, gebruik en verslaving.
- is in toenemende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de Verslavingszorg van Mondriaan.

Kritische succesfactoren

De Verslavingszorg van Mondriaan dient bekend te zijn bij de doelgroep. Er dient een samenwerkingsrelatie te zijn met gezondheids- en welzijnsinstellingen die een informatiefunctie hebben voor het algemene publiek. Actuele ontwikkelingen dienen gevolgd te worden.

4.3 Informatiemarkten, studiedagen en workshops

Het preventieteam neemt deel aan informatiemarkten door middel van een informatiestand met een interactief aanbod, zoals interactieve (digitale) kennistesten, het uitreiken van promotiemateriaal en folders.

Rechtstreekse doelgroep

Het algemene publiek of specifieke doelgroepen zoals jongeren of intermediairen.

Doelstelling

Het algemene publiek op een laagdrempelige manier voorzien van informatie, eventueel thematisch afgebakend.

Activiteiten

- Voorgesprek
- Voorbereiding
- Uitvoering (2 pers.)
- Reistijd (2 pers.)
- Registratie/administratie

Resultaten

Het algemene publiek heeft zijn kennis over middelengebruik, verslaving en ten aanzien van de aangereikte thema's vermeerderd. De genoemde doelgroep is in toenemende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de Verslavingszorg van Mondriaan.

Kritische succesfactoren

Een goede samenwerkingsrelatie met relevante instellingen.
Afstemming van informatie met andere instellingen.
Toegankelijke en aantrekkelijke materialen ten behoeve van de diverse doelgroepen.
De verstrekte informatie moet een meerwaarde hebben voor de doelgroep.

4.4 Training en cursussen

Eén- of meerdaagse cursussen of trainingen worden op maat ontwikkeld voor een specifieke intermediaire doelgroep.

Bestaande cursussen zijn:

- Cursus "Verslaving, alcohol, andere drugs, gokken".
- Training "Signaleren, begeleiden, verwijzen".
- Cursus "Voorlichting in de groep".
- Cursus voor coffeeshopeigenaren en - personeel (zie 1.1)
- Instructie Verantwoord Alcoholgebruik (zie 1.7.1)
- Barcode (zie 1.7.2)

Intermediaire doelgroep

Elke intermediaire doelgroep.

Doelstelling

Afhankelijk van de vraag is de doelstelling kennisvermeerdering t.a.v. middelen en achtergronden van gebruik, omgaan met gebruik of het opzetten van activiteiten voor jongeren.

Activiteiten

- Aanmeldingsgesprek
- Voorbereiding
- Reistijd
- Uitvoering
- Registratie/administratie/certificering

Resultaten

Gespreksvoering.
Gekwalificeerd (horeca)personeel.
De genoemde doelgroep is in toenemende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de Verslavingszorg van Mondriaan.

4.5 Consultatie

Consultatie betreft meestal eenmalige contacten zoals face to face, telefonisch of per e-mail.

Intermediaire doelgroep

Intermediairen zoals jongerenwerkers, docenten, ouders, politie, hulpverleners, enz.

Doelstelling

- Algemene informatieverstrekking aan intermediairen. Op een laagdrempelige manier advies en consultatie verlenen om hun vaardigheden inzake een actueel voorgelegd probleem te vergroten of eventueel door te verwijzen. Bovenstaande doelgroep antwoord geven op vragen rondom het begeleiden en verwijzen van jongeren die (problematisch) middelen gebruiken.
- Het zelf afhandelen van vragen of eventueel doorverwijzen naar andere afdelingen of instellingen.

Activiteiten

Afhankelijk van de vraag

Resultaten

De gestelde vragen worden accuraat beantwoord of doorverwezen. De vaardigheden gericht op handelen m.b.t. de vraag zijn vergroot. De genoemde doelgroep is in toenemende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de Verslavingszorg van Mondriaan.

Kritische succesfactoren

Bekendheid bij de doelgroep.
Samenwerking en afstemming met de doelgroep.
Positieve beoordeling door de doelgroep.
Bekendheid met de sociale kaart.

Afhankelijk van uitgevoerde cursus heeft de doelgroep:

- In toenemende mate kennis over de verwijzingsmogelijkheden.
- Een verhoogd inzicht in de diverse aspecten van effectieve voorlichting.
- Kennis en vaardigheden opgedaan voor het opzetten van een voorlichtingsprogramma.
- Toegenomen kennis over middelengebruik, verslaving en hulpverlening bij verslaving.
- Inzicht in de achtergronden van middelengebruik.
- Toegenomen kennis over signaleren van gebruik.
- Betere vaardigheden geleerd ten aanzien van het signaleren en motiveren van de groep.
- Kennis en vaardigheden opgedaan voor het hanteren van diverse werkvormen.

Kritische succesfactoren

Goede afstemming en maatwerk in het programma.
Bekendheid met de doelgroep.
Positieve evaluatie door de doelgroep.
Het volgen van landelijke ontwikkelingen.

4.6

Open en Alert: alcohol- en drugspreventie in risicosettings

Open en Alert is ontwikkeld door Mondriaan verslavingspreventie en het Trimbos-instituut en wordt landelijk uitgevoerd. Open en Alert is in 2011 erkend als theoretisch goed onderbouwde interventie door het Centrum Gezond Leven van het RIVM.

Open en Alert is een preventieprogramma voor organisaties die te maken hebben met (problematisch) alcohol- en drugsgebruik door cliënten en dat willen veranderen. Vaak gaat het om organisaties die ondersteuning, opvang of begeleiding bieden aan een specifieke doelgroep, zoals jongeren, justitiabelen of mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB).

Open en Alert bestaat uit drie bouwstenen:

- Ontwikkelen van een duidelijk en breed gedragen alcohol- en drugsbeleid
- Deskundigheidsbevordering (scholing) zodat medewerkers kennis hebben van alcohol en drugs(gebruik) en vaardigheden beheersen voor het signaleren en bespreekbaar maken van middelengebruik
- Opzetten van een structurele samenwerking met de regionale instelling voor verslavingszorg zodat er duidelijke afspraken zijn over consultatie, doorverwijzing en behandeling.

4.6.1.

Open en Alert voor de jeugdhulpverlening

Landelijke cijfers over middelengebruik laten zien dat jongeren in de residentiële jeugdhulpverlening relatief meer middelen gebruiken dan hun leeftijdsgenoten. Ze beginnen daar al op jonge leeftijd mee. Daarmee is er een verhoogde kans op problematisch gebruik en verslaving op latere leeftijd. Bij jongeren die voor hun 17e jaar beginnen met cannabis neemt bijvoorbeeld het risico op harddruggebruik en verslaving toe. Jongeren raken sneller "afhankelijk" van een middel als we dat vergelijken met volwassenen. Van experimenteren naar verslaving duurt bij jongeren vaak maar zes tot achttien maanden.

Preventie en hulpverlening bij alcohol- en drugsgebruik is dan belangrijk.

Binnen de (residentiële) jeugdhulpverlening worden medewerkers geconfronteerd met alcohol- en drugsproblematiek. Er is behoefte aan voorlichting en ondersteuning om dit goed te kunnen hanteren.

Intermediaire doelgroep

- Directie en leidinggevenden
- Medewerkers woongroepen en leefgroepen
- Medewerkers jeugd-GGZ
- Medewerkers geïndiceerde jeugdzorg
- Medewerkers Bureau Jeugdzorg

Doelstelling

Het ontwikkelen en in stand houden van een samenhangend beleid rondom alcohol, andere drugs en gokken.

Dit beleid is gericht op:

- Kennisvermeerdering t.a.v. alcohol, andere drugs, gokken/gamen en het thema verslaving.
- Het vergroten van kennis en vaardigheden ten aanzien van het signaleren, begeleiden en verwijzen.

Activiteiten

- Ondersteuning.
- Beleidsadviesing
- Deskundigheidsbevordering in de vorm van cursussen en workshops.
- Consultatie.
- Ouderavond.
- Voorlichting aan de groep

Resultaten

- Jeugdhulpverleningsinstellingen hebben een vastgesteld beleid m.b.t. het gebruik van alcohol en andere drugs.
- Jeugdhulpverleners hebben kennis van vroegsignalering en kunnen adequaat doorverwijzen.
- Jeugdhulpverleningsinstellingen beschikken over een screeningslijst ten behoeve van hun intakes m.b.t. alcohol- en druggebruik.

Kritische succesfactoren

Goede samenwerkingscontacten met de (residentiële) jeugdhulpverlening. Goed afgestemd hulpverleningsaanbod en verwijsmogelijkheden voor jeugdigen binnen de Verslavingszorg.

4.6.2

Open en Alert voor LVB-settings

Mensen met een licht verstandelijke beperking (LVB) zijn kwetsbaar voor problematisch middelen-gebruik, niet alleen vanwege het beperkte cognitieve vermogen, maar ook omdat een verstandelijke beperking zelden alleen voorkomt. Bijkomende psychiatrische problematiek maakt mensen met LVB extra kwetsbaar. Zij lopen nog meer kans op marginalisering als zij naast de problemen waarvoor zij hulp krijgen ook alcohol of drugs gebruiken. Preventie van alcohol- en druggebruik is daarom bij hen extra belangrijk.

Medewerkers in LVB-settings worden geconfronteerd met alcohol- en drugsproblematiek. In de praktijk blijkt er veel behoefte te zijn aan ondersteuning, voorlichting en scholing.

Intermediaire doelgroep

- Directie en leidinggevenden van LVB-settings
- Medewerkers VB- instellingen
- Medewerkers orthopedagogische behandelcentra
- Begeleiders in o.a. sociale werkvoorzieningen
- Medewerkers van organisaties die te maken krijgen met LVB

Doelstelling

- Het ontwikkelen en in stand houden van een samenhangend beleid rondom alcohol, andere drugs en gokken.

Dit beleid is gericht op:

- Kennisvermeerdering t.a.v. alcohol, andere drugs, gokken en het thema verslaving.
- Het vergroten van kennis en vaardigheden ten aanzien van het signaleren, begeleiden en verwijzen.

- Het uitvoeren van het programma 'Bekijk 't nuchter'.

Dit programma omvat:

- voorlichting aan doelgroep en ouders of belangrijke derden,
- uitvoering van de motivatietraining 'Bekijk 't nuchter'

Activiteiten

- Beleidsadviesing
- Deskundigheidsbevordering in de vorm van cursussen en workshops.
- Consultatie.
- Ondersteuning bij het opzetten van een ouderavond, uitvoeren van voorlichting in een groep en bij het uitvoeren van de motivatietraining 'bekijk het nuchter'.

Resultaten

- LVB -settings hebben een vastgesteld beleid m.b.t. het gebruik van alcohol, andere drugs, gokken en gamen.
- Medewerkers in LVB-settings hebben kennis van vroegsignalering, kunnen genotmiddelen-gebruik begeleiden en kunnen adequaat doorverwijzen.
- Binnen LVB-setting wordt op de doelgroep toegesneden voorlichting gegeven en de motivatietraining uitgevoerd.
- Ouders, opvoeders en belangrijke derden krijgen voorlichting over genotmiddelen en de risico's van gebruik hiervan.

Kritische succesfactoren

Goede samenwerkingscontacten met LVB-settings.

Duidelijke verwijsmogelijkheden binnen verslavingszorg.

Goed afgestemd hulpverleningsaanbod voor licht verstandelijk beperkten binnen de Verslavingszorg.

Kwaliteit en effectiviteit

Theoretisch goed onderbouwd
17-02-2011

De interventie Open en Alert richt zich op professionals die werken met jongeren in risicosettings. Het doel is problematisch alcohol- en drugsgebruik bij deze jongeren te voorkomen of verminderen. De commissie vindt de interventie sympathiek en heeft deze erkend als theoretisch goed onderbouwd.

- Beschrijving Open en Alert.pdf (324 kB)

4.7 Campagnes

Bepaalde groepen in de samenleving zijn extra kwetsbaar voor het ontwikkelen van problemen m.b.t. alcohol- en/of druggebruik. Landelijk worden door het Trimbos Instituut campagnes georganiseerd om dit onderwerp bij deze doelgroep geconcentreerd in tijd en informatie middels diverse media onder de aandacht te brengen. Door aansluiting bij landelijke campagnes zijn de kosten beperkt.

Rechtstreekse doelgroep

Het algemene publiek of groepen die binnen specifieke situaties worden benaderd zoals: sportende of vakantievierende jongeren, nieuwe studenten, ouders.

Alcohol en Opvoeding

Wij voeren regionaal de campagne "Hoe pak jij dat aan?" uit. Deze campagne heeft als doel ouders aan te sporen tot een verantwoorde alcohol-opvoeding. Het advies aan ouders is: stel alcoholgebruik bij uw kind zo lang mogelijk uit, in elk geval tot 16 jaar. Met de campagne willen we ouders bewust maken van de risico's van alcoholgebruik door kinderen. Nee zeggen tegen alcoholgebruik van kinderen werkt. Met deze campagne willen we ouders een hart onder de riem steken en helpen om een scherp nee-beleid af te spreken met hun kind. En attent te zijn op riskante momenten in de alcoholopvoeding zoals: afscheidsfeestjes groep 8, vakantie, feestdagen.

Intermediaire doelgroep

Intermediairen die hen begeleiden.

Doelstelling

Landelijke campagnes vertalen naar de behoefte van de regio en zowel lokaal als regionaal ondersteunen. De effectiviteit van landelijke massamediale campagnes kan alleen bereikt worden aan de hand van lokale concrete preventieactiviteiten en -interventies. De activiteiten zijn doelgroepgericht.

Activiteiten

- Informatieverstrekking door middel van campagnematerialen.
- Deskundigheidsbevordering, bestaande uit cursussen voor vrijwilligers in studentenverenigingen en het voorlichten van mentoren, docenten en studenten.
- Deelname aan informatiemarkten.
- Beleidsadvies en advisering inzake alcoholbeleid aan universiteiten, hogescholen, introductiecommissies, onderwijsinstellingen en studentenverenigingen.
- Het uitdragen van een campagneboodschap in regionale huis-aan-huisbladen.

Resultaten

De doelgroep die door de campagne wordt beoogd, is zich bewust van de risico's van alcohol- en/of druggebruik. De effectiviteit van de preventieboodschap is op regionaal en lokaal vlak verhoogd.

Hogescholen en universiteiten hebben een actueel alcoholmatigingsbeleid ontwikkeld.

Kritische succesfactoren

Draagvlak bij universiteiten, studentenverenigingen en gemeenten over het bevorderen van een alcoholmatigingsbeleid en regelgeving over de verstrekking van alcoholvergunningen. Samenwerking met scholen en andere instellingen ter verspreiding van materialen.

4.8 Beleidsadvies

Beleidsadvies betreft het gevraagd en ongevraagd adviseren van beleidsmakers over het te voeren beleid met betrekking tot alcohol, andere drugs, gokken en gamen.

Rechtstreekse doelgroep

Beleidsmakers, zowel op gemeentelijk en provinciaal niveau, als bij diverse instellingen en scholen die met gebruik van genotmiddelen in aanraking komen.

Doelstelling

Mondeling of schriftelijk advies aan de doelgroep.

Activiteiten

- Contact/voorgesprek
- Literatuurstudie
- Formulieren van advies
- Registratie/administratie
- Participatie in werkgroepen en netwerken

Resultaten

Beleidsmakers (h)erkennen de Verslavingszorg in het algemeen en de afdeling Verslavingspreventie in het bijzonder als adviespartner inzake het beleid over het gebruik en misbruik van genotmiddelen. Beleidsmakers kennen het standpunt en het advies van de afdeling Verslavingspreventie in deze.

Kritische succesfactoren

Toegang tot en participatie in lokale overlegplatforms en netwerken. Beschikbaarheid van onderzoeksgegevens over de lokale gezondheidssituatie en gezondheidsverschillen.

Lokale partijen zijn bekend met het preventief aanbod van Mondriaan. Bekendheid met het lokale gezondheidsbeleid. Het volgen van landelijke beleidsontwikkelingen. Actuele kennis op het gebied van genotmiddelen en gezondheidsbeleid.

4.9 Preventieprogramma Vroegsignalering Alcohol (PVA)

In Nederland drinkt 85% van de volwassen bevolking (CBS 2003). Tien procent van de volwassen bevolking is probleemdrinker, 14,2% is zware drinker (van Dijck en Knibbe, 2005). De verwachting is echter dat deze groep in werkelijkheid vele malen groter is, omdat een groot deel van de problematische drinkers niet voor hulp aanklopt bij instanties. Reden voor de verslavingszorg om collega-professionals in de eerste lijn te trainen en ondersteunen bij het in een vroegtijdiger stadium signaleren van problemen. Onderzoek toont aan dat kortdurende interventies (adviesgesprekken en korte motiverende gesprekken) het herstel van problematisch gebruik kunnen versnellen. Daarmee kunnen afhankelijkheid van alcohol worden voorkomen en kosten bespaard. In het kader van PVA nemen wij ook deel aan het landelijk platform ouderen.

Intermediaire doelgroep

Professionals in de eerste lijn, zoals huisartsen, praktijkondersteuners, psychologen, maatschappelijk werkers, SPVen.

Rechtstreekse doelgroep

Volwassenen die op een schadelijke manier alcohol gebruiken.

Doelstelling

Het terugdringen van het aantal schadelijke gebruikers van alcohol onder de volwassen bevolking door middel van deskundigheidsbevordering en consultatie aan werkers in de eerste lijn.

Tijdsinvestering

Afhankelijk van de vraag. De deskundigheidsbevordering wordt op maat gemaakt in overleg met de professional in de eerste lijn. Patiëntgesprekken lopen uiteen van 1 tot 4 gesprekken (kortdurende interventies). De patiënt wordt gemotiveerd tot gedragsverandering of verdere hulpverlening. De patiënt wordt in dit stadium (nog) niet ingeschreven bij verslavingszorg.

Resultaten

De gestelde vragen worden accuraat beantwoord of doorverwezen. De vaardigheden gericht op het vroegtijdig signaleren en bespreekbaar maken van problematiek zijn vergroot.

De genoemde doelgroepen zijn in toenemende mate bekend met het aanbod en de hulpverleningsmogelijkheden van de verslavingszorg. De patiënt heeft na afronding van de kortdurende interventie daadwerkelijk zijn gedrag veranderd of is gemotiveerd om verdere hulp te zoeken.

Kritische succesfactoren

- Bekendheid bij de doelgroep.
- Samenwerking en afstemming met de doelgroep.
- Positieve ervaring van de doelgroep.
- Bekendheid met de sociale kaart.

Kortdurende interventies 'Er is inmiddels het nodige epidemiologisch onderzoek gedaan naar probleemdrinken in Nederland. En de cijfers spreken boekdelen: het is echt een substantieel probleem.' Dat zegt Heleen Riper, programmaleider Vroegsignalering bij het Trimbosinstituut. Zij is projectleider van het Actieplan Vroegsignalering Alcohol (AVA). 'Hoe eerder je erbij bent, hoe beter je iets kunt doen aan probleemdrinken, met relatief lichte interventies.' Deze lichtere interventies worden ook wel 'kortdurende interventies' genoemd. 'Denk bijvoorbeeld aan een kort adviesgesprek door de huisarts, maar ook aan het op zelfstandige basis werken met een zelfhulpboekje of een zelfhulpprogramma op internet.' Het is inmiddels wetenschappelijk overtuigend aangetoond dat vroegsignalering en kortdurende interventies effectief zijn.
Bron: www.vroegsignaleringalcohol.nl

Mondriaan is een instelling voor geestelijke gezondheidszorg in Zuid Limburg met meer dan vijftig locaties. Samen staan zij garant voor een stevig netwerk op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg. Mondriaan wil mensen met (ernstige) psychische of psychiatrische problemen een zo normaal mogelijk leven laten leiden, met een hanteerbaar perspectief op de werkelijkheid. Mondriaan biedt mensen goede, veilige, solide en stimulerende omstandigheden op het gebied van wonen, werken en leven. Op het gebied van preventie speelt Mondriaan in de regio een belangrijke rol. Met gerichte voorlichting en campagnes probeert zij psychische problemen en verslavingsproblemen vroegtijdig op te sporen en te voorkomen.

Postbus 4436
6401 CX Heerlen
www.mondriaan.eu

© Mondriaan mei 2015

